

DEBATT

REDAKTÖR: PETER FRANKE
TELEFON: 054-17 55 20 | E-POST: opinion@vf.se
ADRESS: OPINION, VF, BOX 67, 651 03 KARLSTAD

VF:s debattsida är öppen för privatpersoner, som vill ge sin syn på aktuella frågor. Artiklarna måste vara undertecknade med namn. För läsvärdets och utrymmets skull ber vi er skriva kort. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera insända bidrag. Skicka gärna med en porträttbild!

Världens bästa julgåva

Julen är den tid då vi ägnar våra barn en särskild tanke. Vare sig vi är troende kristna eller inte, så påminns vi om Jesus födelse, förintelsen av de israeliska gossebarnen och om hur oskyddade våra barn kan vara i en osäker värld.

Varje dag ger oss också massmedia bilden av att vi lever i en allt eländigare och grymmare värld med ständiga krig, terrorhandlingar och konflikter. Detta är allvarligt, för det finns inte någon annan enskild faktor som är så avgörande för barns liv och utveckling som militära konflikter.

Barnen drabbas alltid värst och svårast är det för de yngsta barnen. Det beror inte i första hand på att barn dödas i våldshandlingar, utan på att normala funktioner bryter samman i samhällen med svåra konflikter. Transporter fungerar inte, mat kommer inte fram, vatten förorenas, skolundervisning försvåras, familjer tvångsflyttas och många barn separeras från sina föräldrar med svåra konsekvenser som följd.

MEN DET GODA budskapet är att världen successivt blir allt bättre för allt fler att leva i. I de gamla jägar- och samlarsamhällena, som vi nostalgiskt ser tillbaka på i ett romantiskt skimmer, har man beräknat att var åttonde människa dog i våldshandlingar.

I mitten av trettonhundratalet utplånades en tredjedel av Europas befolkning av pesten och på 1600-talet reducerades exempelvis Tysklands befolkning med en tredjedel under det så kallade trettioåriga kriget.

TROTS ETT 1900-TAL som är illa sett för sina två världskrig och många folkmord dog mindre än tre procent av världens befolkning i denna typ av katastrofer. Det är naturligtvis oerhört illa i sig, men inte om man ser det ur ett historiskt perspektiv. I vår

Den bästa julgåva vi kan ge mänskligheten är att bemöta våra barn med värdighet.

FOTO: JESSICA GOW / SCANPIX

tid skapar konflikterna stora rubriker, men de utbredda krigen blir mer sällsynta och kräver färre människoliv.

Sedan slutet av 1800-talet har också barnens förhållanden och rättigheter kommit att respekteras alltmer. Med erfarenhet av de fruktansvärda hungerkatastroferna efter det första världskriget kom den första internationella deklarationen om barnens rättigheter år 1924 att huvudsakligen handla om barnens behov och försörjning.

EFTER DET ANDRA världskriget, när man insett att många familjer inte kunde värja sina barn från krigets fasor, kom skyddet av barnen i förgrunden och i FN:s barnkonvention från 1989 tillkommer vikten av delaktighet, det vill säga att man lyssnar till barnens åsikter och upplevelser. Detta har således varit en 150 år lång resa, från en situation där barn inte uppfattades som fullvärdiga människor, när 10-15 procent av alla nyfödda av-

livades utan påföljd, när barn såldes som slavar och konsekvent exploaterades att arbeta i livsfarliga miljöer till en tid där barn behandlas betydligt bättre i stora delar av världen. I vissa regioner, särskilt i ekonomiskt svaga länder, är förhållanden för barn fortfarande svåra, men blir långsamt bättre.

BARNADÖDLIGHETEN FÖRE FEM års ålder ses alltmer som det viktigaste måttet på världens tillstånd. Denna barnadödlighet har minskat från tolv miljoner år 1990 till 7,6 miljoner döda år 2010 och minskningen fortsätter i allt snabbare takt. Men det råder stor ojämlikhet i världen.

Hälften av alla småbarn som avlider dör i Indien, Nigeria, Kongo, Pakistan eller Kina. Många västerlänningar ser med beundran på Indiens snabba ekonomiska framgångar, men tänker kanske inte på hur extremt ojämlikt detta land är, vilket visar sig i att Indien står för mer än tjugo procent av all världens småbarnsdödlighet. Detta beror huvudsakligen på svält och dålig hygien, som samverkar med de stora barnadödsorna lunginflammation, diarré, för tidig födsel och förlösningskomplikationer.

VI SOM LEVER i de rika länderna har lättast för att skänka våra pengar till akuta katastrofer, men vi skulle göra större nytta på sikt om vi satsade våra medel på förebyggande vård och utbildning. Ingenting är troligen så lönsamt som att satsa på flickors utbildning.

En ung kvinna som gått i skolan gifter sig senare, får färre barn och dessa barn har en betydligt större chans att överleva sina småbarnsår, kunna utbilda sig, få bättre betalda arbeten och ett bättre liv. De kommer också att delta mer i sociala, ekonomiska och politiska aktiviteter, som lägger grunden för framtida demokratisk utveckling och fredarbete. Den arabiska "våren" och Nobels fredspris i år är

bra exempel på detta. Hur står det då till i vår del av världen? Ökar respekten för barn? Ja, mycket tyder på det. I hela västvärlden finns exempelvis en klar trend mot att misshandel och andra brott mot barn minskar.

SVERIGE ÄR ETT föregångsland. Vi fick världens första förbud mot aga i hemmen inskriven i föräldrabalken år 1979 och vårt exempel följs nu i accelererande takt runtom i världen. Efter en mycket trög start har nu 31 länder infört liknande lagar och Brasilien är just på väg att bli det 32 landet.

Mer än hälften av alla svenska föräldrar ansåg att "ett kok stryk" var en naturlig och viktig del i barnuppfostran på 1960-talet. Motsvarande siffra idag är sju procent och den absoluta majoriteten av alla föräldrar anser att kroppslig bestraffning av barn är avskryvart.

GENOM DE NATIONELLA studier om kroppslig bestraffning, som jag varit huvudansvarig för, har vi sett att detta inte är tomma ord utan att mycket få föräldrar slår sina barn och allt färre förolämpar dem med nedsättande tillmälen. När man på femtio- och åttiototalen frågade unga föräldrar om de skulle uppfostra sina egna barn så som deras föräldrar uppfostrade dem, svarade de nej.

När vi ställer samma fråga till unga föräldrar idag svarar de ja. För respekterade barn sina föräldrar på grund av rädsla, idag därför att de blivit behandlade som fullvärdiga människor. Den bästa julgåva vi kan ge mänskligheten är att bemöta våra barn med värdighet.

STAFFAN JANSON barnläkare och professor i folkhälsovetenskap vid Karlstads universitet

Staffan Janson barnläkare och professor i folkhälsovetenskap vid Karlstads universitet

p.s. LARS SWANÖ: Det fanns en levande julbonad i skogen

Det blir ingen vit jul, utan grön. Det passar sig inte en bjällerklangdag som den här. Men det är heller inte som den ifjol, minus 20 och frusna avloppsrör.

Jag har ändå svårt att stå ut med regn och blåst när det borde vara vinter, snö och långa, frasiga skidspår att sträcka ut lekamen i. Skaka ner skinkan, spjällen, pastejer, körv, Janssons och andra fressteller för att inte tala om Aladdinpralinerna.

Det är en tjusning att åka skidor så länge orken och vallan räcker, sen kan det gå på vilja och stön hemöver. Mörkt kan det ha blivit, för långt kan man ha

åkt och i värsta fall kan man ha blivit osäker på orienteringen. Det gör inte saken bättre om kvicksilvret framåt aftonen dalar ner mot sådär 17 minus.

"Men jag anade skuggor i skymningen, något som rörde sig."

Det var uppåt Gunnarskog. Jag hade tappat färdriktningen och kände mig rätt ensam i skogen, åkte vidare på chans och hade ingen större hopp om att träffa på en vägvisare i skogen. Men jag anade skuggor i skymningen, något som rörde sig. Det hade konturer av en häst, en släde med timmer skulle han släpa

hem när skogshuggaren kom tillbaka.

Det här var en fröjd att skåda, rena julaftonskänslan. Bara Snövit saknades.

Det var som en levande julbonad i skogen. Hästen, min favorit sedan jag var liten, knaprade hö ur säcken så att det goa åtljudet hördes och skänkte trygghet i vilsheten. Det rök lite av ryggen, som om den ville dela med sig av värmen på samma sätt som vi kan göra det i dag. Med de allra närmaste och gärna någon som annars skulle höra de ensamma jul till.

Kan inte mamma komma till oss så delar vi julmaten med henne på demensboendet. Även om inte dagen spelar så stor

roll för henne. Men gemenskapen tror jag gör det. Att kramas också och inte bara klämma på paketen.

Kläm gärna lite extra, eller lagom, på varandra så ska ni se att det finns hur många klämdagar som helst även dessa extrahelgsbefriade dagar.

Då skulle det bara återstå för mig, i sällskap med Benjamin Syrsa, att förbereda mig för årets sångövning och önska er alla en riktigt god jul.

0570-199 25 | lars.swano@vf.se